

Mattilsynet

Statens tilsyn for planter, fisk, dyr og næringsmidler

Gjennomgang av kriseberedskapen i reindriften

Reindriftseminaret 2018

Bodø, 01.03.2018

Berit Gjerstad, veterinær og fagrådgiver dyrevelferd, Mattilsynet Region Nord

Hvorfor?

Reindriften er tilpasset våre naturlige økosystemer og klimatiske sesongvariasjoner. Som følge av klimatiske forhold kan reinens mattilgang begrenses på grunn av is og snø.

- Vinteren og våren 2017 var utfordrende for reindriften i store deler av landet.
- Særlig i Øst-Finnmark var store deler av beiteområdene låst.
- Årsaken var klimaet, med en sein vår med mye snø og is.
- Dette gjorde beitesituasjonen særlig vanskelig.
- Det er mange år siden man har opplevd en tilsvarende vanskelig beitesituasjon.

- Avdekket behov for en ny gjennomgang av beredskapsarbeidet på reindriftsområdet.
- På bakgrunn av dette har reindriftsavtalepartene nedsatt en arbeidsgruppe som skal foreta en gjennomgang av kriseberedskapen i reindriften.

- **For å sikre god dyrevelferd og unngå tap av rein i slike situasjoner, vil det være nødvendig å iverksette tiltak for å sikre dyrene tilgang på mat og drikke.**

Oppfølgingsmøtet til Reindrifftsavtalen 2017/2018, 22. juni 2017

- Beredskapsarbeidet på reindrifftsområdet løftet fram som et særskilt tema.
- Understreket viktigheten av **god samhandling** mellom **reindrifftsmyndighetene, Mattilsynet og reindriften** for å kunne iverksette tiltak i **forkant** av en eventuell krise.
- **Forhindre dyretragedier** på grunn av mangel på mat og drikke som følge av ekstraordinære værforhold.
- Dersom det skulle oppstå en vanskelig beitesituasjon, vil det være sentralt at reindriften har **tilgang til riktig fôr**.
- Reindriften må **kunnskap** om bruk av fôr
- Reindriften må ha innarbeidet en egen **beredskapsplan** som en del av bruksreglene og som kan iverksettes dersom en krise skulle oppstå.

Arbeidsgruppen

- **Seks personer**, hvorav;
  - 3 oppnevnes av **LMD**
  - 2 av **NRL**
  - av **Mattilsynet**.
  - Landbruksdirektoratet er sekretariat for gruppens arbeid.

- ✓ Morten Floor, LMD(gruppeleder)
- ✓ Emil Halvorsrud, Landbruksdirektoratet(sekretær)
- ✓ Johan Martin Eira, NRL
- ✓ Tom Lifjell, NRL
- ✓ Øystein Ballari, Fylkesmannen i Troms
- ✓ Berit Gjerstad, Mattilsynet, Region Nord

Arbeidsgruppens mandat

3-delt;

- Kartlegge og beskrive både myndighetenes og reindriftens organisering og arbeid vedrørende kriseberedskap.
- På bakgrunn av dette foreslå tiltak som styrker kriseberedskapen.
- I tillegg skulle arbeidsgruppen beskrive reindriftens bruk av- og tilgang til kraftfôr, og eventuelt foreslå tiltak som bedrer tilgangen til fôr.

Hovedsakelig fokusert på kriser som oppstår på grunn av begrenset mattilgang på grunn av is og snø.

Sett det som nødvendig å gi sin definisjon av en beitekrise;

- *En beitekrise i reindriften er en hendelse som **avviker fra det normale** og skiller seg markant fra den normale driftsvariasjonen som er mellom år. En beitekrise kan oppstå raskt, eller utvikles over tid, og er avgrenset både i geografi og antall reineiere som blir berørt. **Ved en krise er en vesentlig andel av siidaens beiteareal utilgjengelig, og det foreligger en betydelig risiko for tap av rein og store økonomiske tap.** En krise kan true videre drift hos de reineierne som blir berørt.*

Beitekrise

- Valgt å avgrense behandlingen til beitekriser som oppstår raskt ellet utvikles over tid, og hvor minimum ett reindistrikt eller én siida blir berørt.
  - Dette innebærer at verken ulykker eller utbrudd av sykdommer i reindriften vil bli behandlet i rapporten.
-
- Ofte er reindriften handlingsrom begrenset i og med at store deler av distriktets beiteareal ofte låses samtidig.
  - Muligheten til å flytte flokken til alternative områder er mange steder blitt begrenset.
  - Aktuelle tiltak vil da kunne være
    - Krisefôring
    - Reduksjon av flokken
    - Tidligere innflytting til annet beiteområde
    - Sikre ro i reinflokken.
    - Aktuelt å bruke områder som i utgangspunktet ikke er tilgjengelig for reindrift.

«Låste beiter»

De første tegnene på utilgjengelige beiter er ofte at reinen sprer seg i små flokker over et større område. Dette for å utnytte tilgjengelige beite på best mulig måte. Ofte kan dette være nok til at beitesituasjonen løser seg. Finnes det ikke tilgjengelige beiter kan dette føre til at reinen blir stående helt i ro. Dersom det ikke er mulig å føre reinen til andre tilgjengelige beiter, vil det være nødvendig å komme i gang med tilleggsfôring relativt raskt.

Myndighetenes organisering av kriseberedskapsarbeidet i reindriften

Etter 1997-vinteren ble det dannet permanente beredskapsutvalg.

- Fra 1998 til 2007 opererte egne kriseberedskapsutvalg for reindriften, sammensatt av reindriftnæringen, reindriftsforvaltningen og Mattilsynet.
- Rådgivende organ for områdestyrene som forvaltet og utløste utbetalinger av midler til kriseberedskap.
- Forelå verken et felles mandat, heller standardiserte kriseberedskapsplaner.
- Utvalgenes driftsoppgaver ble hovedsakelig bestående av å holde øye med beitesituasjonen gjennom befaringen og dialog med reindriftsutøvere og fungerte som et rådgivende organ for områdestyrene.
- Områdestyrene forvaltet og utløste utbetalinger av avsatte midler fra kriseberedskapsfondene på bakgrunn av vurderingene gjort av beredskapsutvalgene.
- Etter endringen av forvaltningen av reindriften i 2014 har det ikke vært operative beredskapsutvalg.
- Etter arbeidsgruppens vurderinger kunne konsekvensene av krisen i 2017 vært begrenset dersom man hadde hatt operative beredskapsutvalg og at reindriftsmyndighetene, Mattilsynet og reindriften derigjennom hadde vært mer samordnet og hadde hatt bedre systemer for å tidligere avdekke og respondere på at en beitekrisen var under utvikling.

Nærmere om dagens organisering av beredskapsarbeidet

Etter at fylkesmannen ble regional reindriftsmyndighet har målet vært at fylkesmannen implementerer reindriftsnæringen i sine generelle beredskapsplaner.

- Beredskapsarbeidet skal først og fremst ivaretas av reineierne i distriktet.
- Fylkesmannen er i betydelig grad avhengig av at reineierne selv varsler om beitekrisen/under utvikling.
- Fylkesmannen melder at de har begrenset handlingsrom når beitekriser i reindriften har oppstått.
- Ved fare for høy dødelighet eller ved observasjoner av døde dyr legges det opp til at Mattilsynet fatter de nødvendige vedtak, og at fylkesmannen gjennom faglige vurderinger støtter opp om de vedtak og tiltak som blir besluttet iverksatt av Mattilsynet.

Fylkesmannen kan i dag iverksette følgende tiltak:

- Gi dispensasjoner fra gjeldende beitetider, jf. reindrifftsloven § 61 andre ledd.
- Legge til rette og bistå reindrifften i å inngå avtaler med grunneiere for bruk av områder hvor det ikke foreligger en reindrifftsrett.
- Oppheving av distriktsgrenser og dispensasjoner fra beitebruksregler, jf. reindrifftsloven § 59 femte ledd.
- Streng forvaltning av motorferdselloven av hensyn til reindrifften.
- Stille vilkår eller nedlegge forbud mot arrangementer etter reindrifftsloven § 65.
- Orienterere øvrig befolkning om situasjonen og be om at det tas hensyn til reinen.

Mattilsynet - beredskapsplan for hendelser med moderat eller høy dødelighet som følge av sult hos rein.

Dødelighet som følge av sult er en alvorlig dyrevelferdsmessig hendelse som vil kunne medføre iverksettelse av en rekke tiltak.

- definert en hendelse med høy/økt dødelighet hos rein som følge av sult når anslagsvis mer enn 5 % av reinen i en siida dør eller står i fare for å dø i løpet av en periode på 30 dager.

Virkemidler:

1. Hastevedtak om avliving av dyr i hjelpeløs tilstand
2. Splitting av flokken ved å la svake rein bli igjen. Dersom disse skal leve videre, må de følges opp med kontinuerlig tilsyn fra reineierne. Eier er ansvarlig for å vurdere evt. overgangsfôring til krisefôring, samt lage en plan for dette.
3. Samling i skillegjerde for å skille ut svake dyr vil som hovedregel være uaktuelt fordi dette vil være for stor påkjenning for flokken som helhet.
4. Vurdere behov for oppfølging av den sterke delen av flokken. Innhente informasjon fra dyreeier om hva som skjer med disse dyrene. Her må det også vurderes om det er behov for tilskuddsfôring under flyttingen.

Arbeidsgruppens vurderinger og forslag om myndighetenes organisering av kriseberedskapsarbeidet i reindriften

- Konsekvensene av krisen i 2017 kunne vært begrenset dersom;
  - man hadde hatt operative beredskapsutvalg og at reindriftsmyndighetene, Mattilsynet og reindriften derigjennom hadde vært mer samordnet og hadde hatt bedre systemer for å tidligere avdekke og respondere på at en beitekrise var under utvikling.
  - Ytterligere redusert dersom reinbeitedistriktene i større grad hadde satt av midler til kriseberedskap, og at disse avsetningene utelukkende hadde blitt brukt til både å forebygge og redusere krisen når den var et faktum.
- For å forebygge og håndtere en eventuell beitekrise ser arbeidsgruppen det som avgjørende at reindriftsmyndighetene, Mattilsynet og reindriften er samordnet, og at de gjennom kunnskapsutveksling og bruk av tilgjengelige virkemidler enten får avverget eller redusert de negative konsekvensene.

Kriseberedskapsutvalgene

- arbeidsgruppen ser et stort behov for en faglig sammensatt samordningsenhet, og foreslår følgende:

- I hvert reinbeiteområde etableres et kriseberedskapsutvalg sammensatt av representanter fra **fylkesmannen, Mattilsynet** og **NRL**. Representanten fra fylkesmannen leder utvalget.
- Landbruksdirektoratet utarbeider et **mandat** for utvalgene. For øvrig vil Landbruksdirektoratet ha en koordinerende rolle opp mot utvalgene.
- Beredskapsutvalgene må kunne gjennomføre **befaringer**. Samtidig må utvalgene ha løpende oversikt over tilstanden til slakteflokker. Dette gjelder tilstanden ved skillegjerde, ved inntransport, i slaktegjerdet, samt vekt og klasse på den reinen som er slaktet, herunder også antall kasserte rein.
- I arbeidet med å koordinere beredskapsutvalgene foreslår arbeidsgruppen at Landbruksdirektoratet gjennomfører **et årlig felles møte** med utvalgene.
- Arbeidsgruppen foreslår at **Veterinærinstituttet** også inviteres til å delta på disse felles møtene, og da særlig begrunnet med behov for økt oppmerksomhet på sykdomsbildet i reindriften.
- Beredskapsutvalgene skal kunne gi **faglige råd** og være i stand til å vurdere hva som er en krise, samt gi en anbefaling om hvilke **tiltak** som bør igangsettes i ulike situasjoner.
- **Operative beredskapsutvalg er en forutsetning for både å forebygge og håndtere en beitekrise.**

Fortsettelse kriseberedskapsutvalgene:

-
- For å sikre beredskapsutvalgene økonomiske rammer for gjennomføring av tiltak, foreslår arbeidsgruppen at det settes av midler over Reindriftens utviklingsfond (RUF). En avsetning over RUF forutsetter at det utarbeides retningslinjer for bruk av disse midlene.
- Formålstjenlig at fylkesmannen innhenter råd fra beredskapsutvalget når iverksettelse av ulike tiltak vurderes når en krise har oppstått (dispensasjoner fra gjeldene beitetider, og innflytting til områder hvor det i utgangspunktet ikke er åpnet for reinbeite, men hvor det er inngått avtaler mellom reindriften og grunneierne om bruk ved særlige tilfeller.) Tilsvarende vil det være hensiktsmessig at Landbruksdirektoratet innhenter råd fra beredskapsutvalgene når det vurderes å gjøre et tidsavgrenset unntak fra gitte fredningsbestemmelser.
- Beredskapsutvalgene bør være løpende orientert om hvem som lokalt kan bidra i krisesituasjoner. Dette i form av evt. utstyr/transportmidler, fôr, arbeidskraft, etc. Gjennom slik informasjon kan beredskapsutvalgene videreformidle informasjon til de distriktene som opplever en beitekrise.
- De tidligere beredskapsutvalgene hadde en rådgivende funksjon i forhold til utbetaling fra kriseberedskapsfondet. Arbeidsgruppen foreslår at det etableres systemer som gjenoppretter den rådgivende funksjonen hos beredskapsutvalgene.
- I tillegg til å operere i tilfeller som omfattes av arbeidsgruppens definisjon av en krise, ser arbeidsgruppen det som formålstjenlig at beredskapsutvalgene også blir tatt med på råd når det gjelder utarbeidelse av tiltak for både å følge opp ulykker og forhindre ulykker, samt ved utbrudd av sykdommer hos tamrein.
- Arbeidsgruppen ser det som viktig at fylkesmannen som regional reindriftsmyndighet bistår og legger til rette for at reindriften og grunneiere forhandler fram avtaler om bruk av mulige erstatningsarealer ved krisetilstander. Etter arbeidsgruppens vurderinger bør det legges til rette for slike erstatningsarealer i samtlige av reinbeiteområdene.

Tilleggsfôr i reindriften

- Graden av bruk av tilleggsfôr varierer både mellom reinbeiteområder, reinbeitedistrikter og siidaandeler.
- Så og si all tilleggsfôring av rein skjer i vinterhalvåret.
- Noen fôrer reinen systematisk i bestemte tidsperioder, hos andre er fôring situasjonsbetinget.
- Enkelte reineiere har aldri benyttet seg av tilleggsfôr.

Eksempler på situasjoner hvor reindriften er avhengig av tilleggsfôring:

- Forebyggende krisearbeid
- Beitekriser
- Manglende vinterbeiteområder som følge av manglende reinbeitekonvensjon mellom Norge og Sverige
- Forebyggende tiltak mot tap til rovvilt
- For høye nivåer av radioaktivitet i reinkjøtt.

Arbeidsgruppen vurderer dagens tilskuddsordninger er tilstrekkelige og treffer sine tiltenkte formål. Det bør etter arbeidsgruppens vurdering ikke etableres egne tilskudd til fôring av rein.

Tilleggsfôr

Riktig behandling og bruk av fôr er avgjørende for å oppnå ønsket formål med fôringen

- **Lav**; et svært godt nødfôr, reinen liker det godt og kan spise det etter flere dagers sult uten at det gir fordøyelsesforstyrrelser. Men lav inneholder svært lite protein og kan føre til at reinen taper vekt og bør derfor ikke brukes som eneste fôr over lengre tid (måned).
- **Grovfôr(tørrhøy/surfôr (rundballer))**; faren for overspising er liten, men det krever en del erfaring for å kunne vite at den ernæringsmessige kvaliteten er tilstrekkelig. Gresstype og slåttetidspunkt avgjørende faktorer for om den ernæringsmessige kvaliteten er tilstrekkelig
- **Kraftfôr/gress pellets**; fullverdig fôr som dekker alle reinens ernæringsbehov. God smakelighet, lavt innhold av lettfordøyelige karbohydrater, høgt innhold av fiber, lavt innhold av protein og salt da reinen kan ha begrenset tilgang til åpent vann, samt god pellets-kvalitet.

Mest brukt er rundballer og kraftfôr.

Eksempler på situasjoner hvor reindriften er avhengig av tilleggsfôring:

- Forebyggende krisearbeid
- Beitekriser
- Manglende vinterbeiteområder som følge av manglende reinbeitekonvensjon mellom Norge og Sverige
- Forebyggende tiltak mot tap til rovvilt
- For høye nivåer av radioaktivitet i reinkjøtt.

Arbeidsgruppen vurderer at dagens tilskuddsordninger er tilstrekkelige og treffer sine tiltenkte formål.

Det bør etter arbeidsgruppens vurdering ikke etableres egne tilskudd til fôring av rein.

Nordland

- Ca 2/3 av alle reinbeitedistrikter i Nordland reinbeiteområde benytter seg systematisk av tilleggsfôring når reinen står i gjerde i flere dager, ved flytting, ved dårlige vinterbeiter, og for å holde reinen samlet som forbyggende tiltak mot tap i rovviltskades
- I hovedsak benyttes kraftfôr fra Felleskjøpet og/eller rundballer til fôring. Viktig at disse består av gress fra natureng eller annenslått og at gresset må fortørkes!
- Alle distrikter som fôrer rein i Nordland har tidligere benyttet seg av reinlav som en del av fôringen og da spesielt til overgangsfôring

Foto: Tom Lifjell

CWD-regelverket har medført at det kan være utfordrende å få tak i reinlav.

- ❖ På bakgrunn av funn av CWD i norsk hjortevilt må fôring av tamrein skje på en måte som gjør at ville hjortedyr ikke får tilgang til fôret.
- ❖ Alle typer tilleggsfôr utenom reinlav krever at man over en periode tilvenner reinen det nye fôret. Ved dårlig eller ingen tilgjengelighet av ordinære beitevekster, krever en slik tilvenning at man også over kortere tid benytter seg av reinlav som tilleggsfôr.

➤ Det er også viktig å være klar over at erfaringer tilsier at langt flere rein dør av mangel på fôr enn som en årsak av fôringsbetingede sykdommer.

Arbeidsgruppens synspunkter knyttet til tilleggsfôring av rein

- Klimaskapte endringer og større hyppighet av utfordrende beiteforhold vil over tid kunne medføre økt behov for tilleggsfôring. Ved at flere vil kunne få behov for tilleggsfôring vil det være et økende behov for informasjon og kunnskap rundt fôring.
- For å sikre at reindriften anvender fôr på riktig måte er man avhengig at det etableres en god **kunnskapsplattform**. Her vil reindriftsmyndighetene, NRL og Mattilsynet spille sentrale roller. Kursing samt tilgjengeliggjøring av informasjon gjennom egne publikasjoner og nettsider vil være eksempler viktige tiltak.

Hvordan sikre reindriften tilgang til nødvendig tilleggsfôr?

- For å kunne benytte seg av **rundballer** av god kvalitet bør reindriften i større grad etablere kontakt og samarbeid med lokale jordbrukere.
- Kriseberedskapsutvalgene bør ha en koordinerende rolle mot Felleskjøpet for å sikre at man så tidlig som mulig får startet produksjon av **kraftfôr** for å møte en eventuell økt etterspørsel.
- I situasjoner der Felleskjøpet ikke klarer å levere tilfredsstillende kvantum kraftfôr, bør det kunne åpnes for å importere kraftfôr til reduserte tollsatser tilvarende norsk prisnivå. Før Landbruksdirektoratet åpner for tollreduksjon bør det innhentes anbefalinger fra kriseberedskapsutvalgene.
- Ved begrenset tilgang til høy eller i mangel på annet fôr, finnes det muligheter for tollfri import av høy fra EU. Eventuell import fordrer et høy som er tilpasset fôring av rein og at høyet er av god kvalitet.
- Lav er et svært godt egnet overgangsfôr. Reindriften kan se på muligheten for dyrking og plukking av reinlav i områder hvor slikt ikke umuliggjøres av CWD-regelverket.
- Reindriftens bruk av jordbrukets frakttilskuddsordning bør etableres som en permanent ordning. Arbeidsgruppen ser det som lite hensiktsmessig å etablere en egen tilskuddsordning for frakt av kraftfôr til rein.

Reindriftens eget arbeid med kriseberedskap

Det er reineier/reingjeter som befinner seg ved flokken som har ansvaret for, og tar løpende beslutninger om hvor flokken til enhver tid skal beite ut fra vurderinger av vær, vind og snøforhold. Dette er en del av den daglige driften og kan sådan regnes som et grunnleggende, forebyggende kriseberedskapsarbeid

- En krisesituasjon krever umiddelbar handling hvor økt bruk av for eksempel arbeidskraft, transportmidler og fôr fort vil kunne generere større og til dels uforutsette utgifter for reindriften.
  - For å ha kapasitet til å takle en krise er reinbeitedistriktene avhengige av økonomiske midler.
  - Ikke alle distrikter bruker dagen ordning over reindriftsavtalen til å sette av midler til kriseberedskap.
  - Det kan også antas at midler som blir satt av i enkelte tilfeller ikke nyttes i samsvar med formålet med ordningen.
- ❖ I Nordland oppfylte kun fire av tolv distrikter kriteriene for å kunne motta distriktstilskudd i reindriftsåret 15/16. Det vil si at kun 33 % av distriktene i Nordland er berettiget tilskudd til kriseberedskap
- ❖ Troms gjelder dette 71 % av distriktene.

For å legge til rette for at en større andel av distriktene setter av midler til kriseberedskap og bruker disse midlene i samsvar med formålet, foreslår arbeidsgruppen følgende:

- Det innarbeides et nytt vilkår i *Forskrift om tilskudd til reinbeitedistrikter og tamreinlag* om at distriktene **skal** sette av midler for kriseberedskap for å kunne motta distriktstilskudd.
- Avsetningen og bruk må dokumenteres gjennom **budsjett og regnskap**.
- Ved bruk av disse midlene må distriktene fremme en **søknad til fylkesmannen**.
- Etter å ha innhentet **råd fra beredskapsutvalget** avgjør fylkesmannen søknaden.

Chronic Wasting Disease (CWD)

Valgt å ikke behandle akutte sykdomsutbrudd i rapporten. Dette skyldes at akutte sykdomsutbrudd omfattes av gjeldende ordning over Reindriften utviklingsfond for støtte ved tap av rein i ulykker. I tillegg har Mattilsynet utarbeidet beredskapsplaner også ved sykdomsutbrudd hos rein. I

- CWD er en prionsykdom som kjennetegnes ved gradvis tap av nerveceller i hjernen, neurologiske symptomer og avmagring, og som alltid ender med død.
  - På bakgrunn av at sykdommen ble oppdaget hos rein i Nordfjella(2016) har det blitt utarbeidet **to forskrifter** med formål om å begrense spredningen av sykdommen.
  - De **smittereduserende tiltakene** som har blitt iverksatt har i større eller mindre grad medført konsekvenser, både i tamreinlagene og innenfor den samiske reindriften. Gitte begrensninger ved flytting av rein har etter arbeidsgruppens vurderinger ikke hatt de store konsekvensene for reindriften. Etter Mattilsynets avklaringer vil kryssing av grensen til Finland heller ikke ha konsekvenser for den norske reindriften. Mattilsynet har ennå ikke gjort de samme avklaringene ved grensekryssinger til Sverige. På denne bakgrunn anmoder arbeidsgruppen Mattilsynet om følgende:
- Det anmodes om å tolke forskriften utvidende også i forhold til norsk rein som har oppholdt seg på områder i Sverige, og da utenfor de områdene som er angitt i forskriften slik at også denne reinen kan føres tilbake til Norge. Det anmodes også om at Mattilsynet avklarer med svenske myndigheter hvordan man skal forholde seg til svensk rein som oppholder seg i Norge utenfor de områdene som er angitte i forskriften.

CWD - overvåkning

- ❖ Det tas nå et betydelig antall prøver på hjortevilt og tamrein.
- ❖ Dersom man skulle få en positiv prøve på en tamrein vil dette få alvorlige konsekvenser for reindriften langt utover det reinbeitedistriktet hvor den positive prøven blir funnet.
- Arbeidsgruppen understreker viktigheten av at både Mattilsynet og reindriftsmyndigheten har en plan for håndtering ved et eventuelt funn.
- Tilsvarende vil det være viktig at Markedsutvalget raskt får kjennskap til et funn i tamreindriften, og at utvalget har en plan dersom en slik situasjon skulle oppstå.

CWD – bruk av lav

- Tamrein skal ikke fôres med fôr sanket inn sør for grensen som framgår av *Forskrift om tiltak for å begrense spredning av Chronic Wasting Disease (CWD)*, vedlegg 2.
- Mattilsynet anmoder også om å ikke fôre med reinlav fra Sverige eller Finland.
- Dette gjør det problematisk å få tak i reinlav til overgangsfôring av rein, samt til fôring av rein i områdene som omfattes av manglende konvensjon mellom Norge og Sverige.
- Dette fører igjen til at utgiftene med tilleggsfôring vil øke.
- Kan ha stor negativ betydning for kriseberedskapen i reindriften.
- Særlig i tilfeller hvor det har oppstått en kritisk beitesituasjon kan reinen over en tid ha gått uten tilstrekkelig mattilgang
- Manglende tilgang på reinlav vil kunne forsterke de negative konsekvensene ved en beitekrise.

På bakgrunn av dette foreslår arbeidsgruppen følgende:

- For å sikre reindriften tilgang på overgangsfôr, foreslår arbeidsgruppen at Felleskjøpet, NIBIO, eller andre fagmiljøer på fôr, utfordres til å utvikle og teste ut et fôr som reinen raskt kan tilpasse seg til uten en lengre overgangsfôringsperiode. Videre foreslås det at avtalepartene avsetter midler over reindriftsavtalen til utvikling og testing av et slikt fôr.
- Det er særlig de distriktene som er utestengt fra sine vinterbeiter i Sverige som har de største utfordringene med at det nå ikke gis mulighet til å sanke reinlav. Arbeidsgruppen foreslår at dagens ordning over Reindriftens utviklingsfond kapittel 8. *Tilskudd til utgifter ved fôring og flytting som følge av manglende konvensjon mellom Norge og Sverige om reinbeite* utvides slik at disse også kompenseres for manglende mulighet til å sanke lav.
- I Finland har man tradisjon for produksjon og salg av reinlav fra inngjerdede områder. I en situasjon hvor det verken er åpnet for sanking av lav sør for den nasjonale skillelinjen eller anbefales å kjøpe lav fra Sverige og Finland, foreslår arbeidsgruppen at det stimuleres til å etablere tilsvarende ordninger i Norge.

